

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

5 ЖИЛД, 4 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 5, НОМЕР 4

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 5, ISSUE 4

1. Elmuradova Gulrukh Karimalievna TOURISM TEXTS AND THEIR PRAGMALINGUISTIC FEATURES.....	4
2. Qahramon Eshboyev GRADUONIMIYA VA SINONIMIYANING O‘ZARO MUNOSABATI MASALASI XUSUSIDA.....	11
3. Райхонова Мухайё Мухаммадиевна ШЕЪРИЯТДА БАДИИЙ ТАСВИР УЙГУНЛИГИ.....	15
4. Дилдора Юнус кизи Юсупова ЭВФЕМИЗМЫ В ПОЭЗИИ ХАЛИМЫ ХУДОЙБЕРДИЕВОЙ.....	22
5. Dilorom Nigmatovna Yuldasheva, Madina Ithom qizi Ro‘ziyeva LISON-TAFAKKUR-NUTQ MUNOSABATI – SUBSTANSIAL TILSHUNOSLIKNING BOSH MAVZUSI.....	28
6. Жаримбетова Толганай Курбанбаевна БАДИИЙ ХУЖЖАТЛИ ҚИССАЛАРДА ҚАХРАМОН ОБРАЗНИ ИРАТИШ МАХОРАТИ.....	35
7. Назарова Иноятхон Бахтиёрхўжаевна МИЛЛИЙ ЭСТРАДА АКТЕРИ ВА УНИНГ НУТҚ МАХОРАТИ.....	42
8. Ниязов Равшан Туракулович ДЕТЕКТИВ ЖАНР ХУСУСИЯТЛАРИ ВА БАДИИЙ ЎЗИГА ХОСЛИГИ.....	48
9. Tajiboyev Botir Raximjonovich ASSOTSIATIV LUG‘ATLARNING YARATILISHIGA BIR NAZAR.....	55
10. Шеркулов Сардор Комилович ЗАМОНАВИЙ ЎЗБЕК АДАБИЁТИДА У.ФОЛЬКНЕР НАСРИ АНЪАНАЛАРИ.....	60
11. Yuldasheva Dilorom Nigmatovna, Gulamova Dilobar Imamkulovna EVFEMIZMLAR O‘QUVCHI NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRUVCHI OMIL SIFATIDA.....	66
12. Юсупова Дилдора Юнусовна ХУДОЖЕСТВЕННАЯ РЕЧЬ И МНОГОЗНАЧНОСТЬ.....	73
13. Abdurakhmanova Nargiza Nusratullayevna THE CONCEPT OF “INSTRUCTIVE DISCOURSE” IN ENGLISH AND UZBEK AND ITS METHODOLOGY....	80
14. Ixomova Umida Djamaliddinovna AMERIKA ADABIYOTIDA “O‘QITUVCHI” OBRAZINING BADIY TALQINI (BEL KAUFMANNING “PASTKI ZINADAN YUQORIGA” ASARI MISOLIDA).....	86
15. Наширова Дилноза ЎЗБЕК ТИЛИДА ЙЎНАЛИМА ХАРАКАТ ФЕЪЛЛАРИ ТИЗИМИ.....	91
16. Rasulova Soxiba Ulug‘bekovna WASHINGTON IRVING IJODIDA SATIRA VA YUMOR.....	97
17. G‘aybullayeva Xatira Muratdjanovna BADIY TARJIMADA LINGVOMADANIY TAHLILNING ANAMIYATI.....	106
18. Икрамова Азиза Аминовна ИҚБОЛ МИРЗОНИНГ “САМАРҚАНД САЙҚАЛИ” ШЕЪРИЙ ДРАМАСИДА СИНКРЕТИК ХУСУСИЯТЛАР.....	112

Икрамова Азиза Аминовна

Бухоро давлат университети, Гуманитар
йўналишларда чет тили кафедраси таянч докторанти

ИҚБОЛ МИРЗОНИНГ “САМАРҚАНД САЙҚАЛИ” ШЕЪРИЙ ДРАМАСИДА СИНКРЕТИК ХУСУСИЯТЛАР

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.0000000>

АННОТАЦИЯ

Антик давр адабиётида драматик турнинг тараққиёт босқичлари кўп асрларга бориб такалади ҳамда бу тур энг етакчи ўринларда бўлган. Қолаверса, бу даврдаги драматик асарларнинг муҳим хусусияти – уларнинг асосан шеърий шаклда ёзилишидир. Яъни драманинг лирикага хос бадиий шаклда ёзилиши анъанавийлашган. Шу нуқтаи назардан шеърий драма алоҳида ўринга эга.

Мазкур мақолада Иқбол Мирзонинг “Самарқанд сайқали” шеърий драмасида синкретизм атамаси бир қанча мисоллар орқали очиқ берилган. Шу билан бирга таникли олимлар томонидан сенкретизмга берилган ривожланиш босқичлари таҳлили келтирилган.

Таянч сўзлар: синкретизм, лирика, эпос, драма, ритм, бадиий-эстетик тажриба, трансформация.

Ikramova Aziza Aminovna,
PhD Student, Department
of Foreign Languages in the Humanities
Bukhara State University

SYNCRETIC FEATURES IN IQBOL MIRZO'S POETIC DRAMA “SAMARKAND SAYQALI”

ANNOTATION

In the literature of antiquity, the stages of development of the dramatic genre go back many centuries, and this genre was at the forefront. In addition, an important feature of the periodicals of this period is that they were written mainly in poetic form. In other words, the drama is traditionally written in a lyrical artistic form.

Poetic drama has a special place in this context. In this article, the term syncretism in poetic dramas is given by I. Lyskov and A. N. Veselovsky, their analysis of the stages of development of the term. In addition, in "Mahmud Tarobi" poetic dramas which was written by Oybek reveals syncretic features in this article too.

Key words: syncretism, lyric, epic, drama, rhythm, artistic-aesthetic experience, transformation.

Икрамова Азиза Аминовна,
базовый докторант, Кафедра
иностранных языков гуманитарного профиля
Бухарский государственный университет

СИНКРЕТИЗМ В ПОЭТИЧЕСКОЙ ДРАМЕ ИКБОЛ МИРЗО «САМАРКАНД САЙКАЛИ»

АННОТАЦИЯ

В литературе античности этапы развития драматического жанра уходят вглубь веков, и этот жанр стоял во главе угла. Кроме того, важной особенностью периодических изданий этого периода является то, что они писались преимущественно в стихотворной форме. Иными словами, драма традиционно написана в лирико-художественной форме. Особое место в этом контексте занимает поэтическая драма.

В данной статье термин синкретизм в поэтических драмах, в частности. Я. Лысков и А. Н. Анализ этапов развития дает Веселовский. Кроме того, в произведении Ойбека «Махмуд Тароби» обнаруживаются синкретические черты.

Ключевые слова: синкретизм, лирика, эпос, драма, ритм, художественно-эстетическое переживание, трансформация.

Антик давр адабиётда драматик турнинг тараккиёт боскичлари кўп асрларга бориб такалади ҳамда бу тур энг етакчи ўринларда бўлган. Қолаверса, бу даврдаги дарматик асарларнинг муҳим хусусияти – уларнинг асосан шеърӣй шаклда ёзилишидир. Яъни драманинг лирикага хос бадиий шаклда ёзилиши анъанавийлашган. Шу нуқтаи назардан шеърӣй драма алоҳида ўринга эга. Кейинчалик Уйғониш даврида шеърӣй драма У.Шекспир ижодида бадиий тараккиётга эришди. Илмий кузатишлар шуни кўрсатадики, драматургиянинг турли жанрлари ҳар бир даврда услуб, мавзу, шакл ва мазмун жиҳатдан сайқаллашиб, ривожланишда давом этган. Демак, шеърӣй драма жаҳон адабиётининг бадиий-эстетик тажрибалари, турли трансформацион ва синкретлашув жараёнлари таъсирида шаклланди ва бадиий тараккиёт этди.

Ҳақиқатан, XIX асрнинг иккинчи ярмида синкретизм Вилгельм Шерер томонидан термин сифатида таърифлана бошланганлигига қарамадан, атама фақат поэзияга нисбатан қўлланилишда давом этди.

Қадимги халқларнинг халқ оғзаки ижодини ўрганиш натижасида Гомер давригача ҳам ёзма дostonларнинг яратувчилари бўлган. Хусусан, Гомернинг ўзи "Одиссея" дostonида Демодок ва Фамир исми ижодкорлар номларини келтиради. Таъкидланишича, Гомерга қадар ҳам юнонларда ижодкор-муаллифлар бўлиб, улар маъбуд Апполон шарафига касидалар битишган, қасида эса лирик асар хисобланади. Бу кузатишлар синкретизмнинг қадимийлигини ва анъанавийлигини, антик давр адабиётда намоён бўлганлигини кўрсатиб туради.

Кўринадики, А.Веселовский ҳам синкретизм ҳодисаси антик давр адабиётда, аниқроғи, драматик асарларда намоён бўлганлигини тасдиқлайди. Бунга сабаб, қадимги юнон адабиётдаги драматик асарларнинг шеърӣй йўл билан ёзилишидир.

Олимнинг бу борадаги қарашлари ниҳоятда қимматли. Унинг фикрича, драма шоири – қалбнинг ўргатувчиси (суфлёр) ("драматический поэт – суфлёр души")дир. Шу асосда олим синкретизм ҳодисасини шеърӣй драмага боғлайди ва бу жанр ўзининг тарихий илдизларини сақлаган ҳолатда ривожланганлиги, унда хиссиётни шеърӣй ҳамда воқеликни насрда тасвирлаш ривожланиб борганлигини таъкидлайди. Олим шеърӣй драмадаги синкретликни хиссиёт (шеърӣй шакл) ва воқелик (насрий шакл) тасвири уйғунлигида кўради.

А.Веселовский синкретизм масаласини махсус ўрганар экан, ёзади: "Шеърӣятдаги синкретизм атамаси бугунга қадар адабий танқидчиларнинг жуда баҳсли таърифларига сабаб бўлган. Биринчи навбатга синкретизм: 1) маданий жиҳатдан қуйи поғонада турган ибтидоий халқларнинг маиший ҳаёти акс этган оғзаки ижоди намуналари синтезидир. Қолаверса, бугунги кунда 2) замонавий, маданий жиҳатдан тараккиёт топган халқларнинг ўзаро муносиб

ва номутаносиб хаёт жиҳатларининг ижодга кўчиши сифатида ҳам талкин қилиниши мумкин”. Кўринадики, назариётчи олим, аввало, халқ оғзаки ижоди намуналарида, шу билан бирга, замонавий адабиётда жанрий уйғунлик мавжудлигини таъкидлайди. Бу билан у синкретизмнинг илдизлари халқ оғзаки ижодига бориб боғланишини асослайди. А.Веселовский бу борадаги фикрларини давом эттириб, ёзади: “Шеърятда синкретизм хақида гапирар экан, В.Шерер антик давр лирикасида воқеаларнинг икки хил шаклда – шеърӣ ва бошқа шаклларда ёзилишига сабаб бўлганлигини айтади. Шу сабабли ҳам шеърӣ шаклда драматик асарларни ёзиш анъанаси шаклланди”. Кўринадики, А.Веселовский ҳам синкретизм ходисаси антик давр адабиётида, аниқроғи, драматик асарларда намоён бўлганлигини тасдиқлайди. Бунга сабаб, қадимги юнон адабиётидаги драматик асарларнинг шеърӣ йўл билан ёзилишидир.

Олимнинг бу борадаги карашлари ниҳоятда қимматли. Унинг фикрича, драма шоири – қалбнинг ўргатувчиси (суфлёр) (“драматический поэт – суфлёр души”)дир. Шу асосда олим синкретизм ходисасини шеърӣ драмага боғлайди ва бу жанр ўзининг тарихий илдизларини саклаган ҳолатда ривожланганлиги, унда хиссиётни шеърӣ ҳамда воқеликни насрда тасвирлаш ривожланиб борганлигини таъкидлайди. Олим шеърӣ драмадаги синкретикликини хиссиёт (шеърӣ шакл) ва воқелик (насрий шакл) тасвири уйғунлигида кўради.

Ойбекнинг “Маҳмуд Торобий” асарида синкретиклик хусусияти ёрқин кўзга ташланади. Унда монолог, диалог, мусика уйғун ҳолда келган. Натижада драматизм, эпизм ва лиризм бирлашган. Лиризм етакчи хусусият касб этган. Асар қаҳрамони Жамиланинг монологига ҳаётсеварлик ҳисларини туйиш мумкин. Бу кайфият унинг қалбида гунча очган муҳаббат туфайлидир. Шоир шундай муҳаббат лаҳзаларини Жамиланинг сопол кўза кўтариб, шарқираб оқиб турган сув бўйида куйлаган кўшиғи тасвирида беради. Демак, бунда асар мусика билан уйғунлашади ва бу синкретлашувнинг бир қиррасини намоён этади. Дарҳақиқат, ишққа ошно қалбнинг гўзал тарзда кўриниш беришида ижодкор нутқнинг монолог типидан фойдаланади:

Ишқ чаманзор айлағай кўнгил боғин,
Дилда дардинг бўлмаса, инграрми тор?

Бу ўринда нутқ охирида келган саволнинг жавоб талаб қилмаслиги монологнинг ўзига хос хусусиятларидан бирини ифодалайди ва диалогдан фарқли томонини кўрсатади.

Тадқиқотчи Г.Ходжиеванинг ёзишича: “Драмада Темур Малик фаолиятини ифодаловчи тарихий воқеаларнинг асосий чизиги сакланган ҳолда, асар унинг шахсий фазилатларига мос характер белгилари билан тўлдирилган. Китобхон ва томошабин назарида Темур Малик эл-юртга содиқ ва довюрак халқ қаҳрамони сифатида намоён бўлди. Темур Малик характеридаги юксак фазилатлар – жасорат душманларга чексиз нафрат ва букилмас ирода уни Чингизхон асирлигидаги хатти-ҳаракатлари тасвирида қиёмига етади”. Маълумки, асар тарихий воқелик негизига қурилган. Темур Маликнинг Чингизхон бошчилигидаги мўғул босқинчиларига қарши кураши тасвир этилган. Бу воқелик тарихга Маҳмуд Торобий кўзғолони номи билан кирган.

Жамила ва Ёдгор суҳбатлашиб турганларида Маҳмуд Торобий кириб келади ва уларга қарата шундай дейди:

Минг хил азоб, кулфат кўрдингиз,
Юртни босди олов бўрони,
Оқди лак-лак одамлар қони,
Қул бўлди кўп кишлок ва шахар.
Ободликдан қолмади асар,
Мўғул отларининг такаси,
Остидадир эл қовурғаси,
Тўйди, молдор бўлди оч мўғул (102).

Юқоридаги сатрлардан маълум бўладики, мўғул босқинчилари юртга бостириб кириб, элни вайрон қилган. Бунда шоир мўғулларни “олов бўрони” деб метафора қилади. Халқнинг

хонавайрон бўлганлигини эса “мўғул отларининг тақаси остига қолган эл қовурғаси” ифодаси орқали беради. Торобий ҳақиқий ишқни жуда қадрлайди.

Истиклол йиллари ўзбек драматургиясида тарихий шахслар образини бадиий гавдалантириш ўзига хос адабий анъана тусини одди. Шу жиҳатдан Ўзбекистон халқ шоири Иқбол Мирзониинг “Самарқанд сайқали” шеърини драмаси синкретик хусусиятлари билан алоҳида эътиборни тортади. Чуқур лиризм ва драматизм билан суғорилган бу асар Навоийнинг ташвишли, изтиробли, хорғин ҳолати тасвири билан ибтидо топади. Тадқиқотчи Г.Ходжиеванинги ёзишича: “Асар асосидан шоирнинг дунё ҳақидаги ҳаётини фалсафаси: одамзод бу ҳаётда бир йўловчи, сайёҳ экани, қисмат қарвони қаерга етакласа шунга қараб бориши алоҳида ўқ қизиқ бўлиб ўтади” (1, 104).

Асар кўринишлардан таркиб топган. Бу – драматик турнинг композицион белгиси. Биринчи кўринишда қарвоннинг Самарқандга кириб келиши воқеаси тасвирланган. Алишер Навоий Самарқандга ташриф буюрар экан, дастлаб шаҳардаги кўҳна тарихий обидалар нигоҳини тортади. Асар улуғ шоирнинг шу лаҳзалардаги хайратлари тасвири билан ибтидо топади.

Самарқанд бир Мўйсафид сиймосида улуғ шоирни кучок очиб кутиб олади:

Мўйсафид:

Сизни ҳам танидим шу байтлар боис,
Сизни фарзандим деб билар Самарқанд,
Сизни шоирим деб улуғлайди эл,
Хуш кўрдик, мархабо, ўғлим Алишер! (2,60)

Мўйсафид – рамзий маънода кўҳна Самарқанд тимсоли. Гарчи ўз юртидан “ихрож қил”инган бўлса-да, шоирни Самарқанд очик юз билан кутиб олади. Бунга сабаб – унинг битган ашъорлари Туронзаминда маълум ва машҳур эканлигидир. Бу каби лавҳаларда лиризм ва эпизм хусусияти уйғунлашганлиги кузатилади.

Алишер Навоий биографиясидан маълумки, Самарқандда унга Аҳмад Ҳожибек хомийлик қилган. Асарда яна бир тарихий воқелик айнан А.Ҳожибек билан боғлиқ. Драманинги иккинчи кўринишида Соҳиб Сиддиқнинг Самарқанд ҳокими Аҳмад Ҳожибек хузурига кириб, Навоийни йўқ қилиш ҳақидаги ёрликни тақдим этади. Абу Саид Мирзо Навоийнинг бутун хеш-ақрабоси, яқинлари, тоғаларининг қшу машъум ҳақиқат ҳам маълум бўлади. Учинчи кўриниш Навоийнинг Абу Лайс Самарқандий мадрасасида шоирлар Юсуф Сафой, Мир Қарший, Ҳирамий Қаландар, Давлатшоҳ Самарқандий, Мирзобек, Риёзийлар билан суҳбат жараёни тасвир этилган.

Драма бошдан охир Навоийнинг қалб изтироблари, аламли кечинмалари асосига қурилган. Навоийнинг болалик йиллари воқелиги – кекса шоир Лутфий билан учрашуви, онасининг уни кучиб эркалаётганлиги, шоир тоғалари билан суҳбати, отаси, укаси билан ўтган дамлари тасвири намоён бўлади. Бу ретроспекция усули ҳисобланади.

Драма Навоийнинг онасини туш кўриши, унда келажак башоратининг акс этиши билан интиҳо топади. Шундан сўнг улуғ шоирнинг юртига қайтиши билан боғлиқ лавҳаларга ўрин берилади.

Драмада Навоийнинг қалб изтироблари мунгли оҳангларда баён этилади. Урушнинг фожиа эканлиги, инсон бошига қанчалик оғир мусибат солиши, у туфайли бутун оиласи, ота-онаси, булбулзабон тоғаларидан айрилганлиги Аҳмад Ҳожибек билан бўлган диалогларида акс эттирилган. Шоир онаизорини эслаган пайтда лиризмни кучайтириш мақсадида Иқбол Мирзо шеърини сатрларда синоним сўзларни қатор қўллайди:

Уруш қуюнининг гирдибодида
Тўзғиб битди бизнинг кутлуғ хонадон...
Отамдан айрилдим, онаизорим:
Мушфиғим, мунисим, гамбодам онам!..
(Уҳ тортиб, давом этади.)
Қавму қариндошим қанча-қанчаси –
Булбулзабон шоир тағойиларим

Бошини учирди уруш шамоли (2, 64).

Аҳмад Ҳожибек Навоийга лутф кўрсатади, Фазлуллоҳ Абу Лайс Самарқандий хузурига юборади. Соҳиб Сиддиқнинг Аҳмад Ҳожибекнинг Навоийга бўлган муносабатидан газабланиб чиқиб кетади.

Кейинги кўриниш суҳбат саҳнаси билан бошланади. Бунда Навоийнинг шеърятга муносабати Риёзий битган байтларни нуктадонлик билан тузатиши, мантиқ тарозусига солиб, бетакрор байтлар битиши сингариларда намоён бўлган.

Жаҳолатга қарши маърифат билан курашмоқ кераклиги Абу Лайс Самарқандийнинг сўзлари орқали драмада ўз ифодасини топган:

Зулматни ёритар эзгулик нури,
Жаҳолат тигига маърифат қалқон.
Не учун маъмурлик бизнинг заминда,
Тонг сокин, кечалар осуда кечар,
Улус шод, хотиржам каттаю кичик.
Кун сайин ҳар ишда равнақу ривож.
Боиси – бу тинчлик, осойишталик,
Тараққий асоси эса маърифат! (2, 69)

Ҳамма замонларда ҳам хотиржам яшашнинг асоси тинчлик ва осойишталик бўлиб келган. Абу Лайс Самарқандий сўзларидан шу ҳақиқатларни англаш мумкин:

Абу Лайс Самарқандий:
Юксалтир қалбқўргон деворларини!
Аждодлар шаънига бўлгил муносиб!
Наслу насабингни унутма, асло!
Огоҳ бўл, огоҳ бўл, мудом огоҳ бўл!
Навоий:
Ҳар нафасинг ҳолидан огоҳ бўл,
Балки, анга хуш ила ҳамроҳ бўл!
Мирзобек:
Эрурсен шох – агар огоҳсен, сен,
Агар огоҳсен, сен – шохсен, сен! (2, 70)

изтироблари тасвирига кенг ўрин берилган. Муғанний яъни ҳофиз Навоийнинг Лутфийнинг лутфига сазовор бўлган ғазалини куйлаш асносида савол билан мурожаат этиб, шоирнинг қал оғриқларини янгилайди, болалик хотираларини эслатади. Бу дардли нола драмада лиризмни кучайтиришга хизмат қилган. Туш мотивидан асарда унумли фойдаланилган. Бунда Навоийнинг Самарқанддаги сафари тугаши, уни Ҳирот кутиб тургани тушида онасининг айтган сўзлари орқали китобхонга маълум қилинади.

... Ажаб, тонгга ёвуқ бир туш кўрибман...
Эҳ, онам, волидам, мушфиғим онам,
Малойик суратли, анвор юз билан
Озор бермайин деб тушимда ҳатто
Ўша майин, синик, сокин овозда
Келгин, болам, дейдир, ота уйингга...
Абу Саид вайрон этган ховлимиз
Яна обод эмиш, чароғон эмиш (2, 80).

Драманинг таъсир кучини ошириш мақсадида И.Мирзо бир неча ўринларда Навоий мисраларидан парчалар келтиради. Мўйсафид ҳам буюк шоирни унинг ғазаллари орқали таниб олади. Бу эса драмага лириклик хусусиятини ёрқин намоён этган.

Демак, драманинг Навоий ҳақида яратилган лирик, эпик турдаги асарлардан фарқи шундаки, Иқбол Мирзо улуғ мутафаккирнинг лирик образини яратган. Асар воқелигидан Навоийнинг Самарқанддаги ҳаёти бесамар кечмаганлигини: у кўхна шаҳарда ҳам илм ўрганиш, ижод қилишдан тўхтамаганлигини билиб олиш мумкин.

Юқоридаги асар таҳлили асосида шеърый драмада синкретикликнинг намоён бўлиши ҳақида қуйидагича хулосаларга келиш мумкин:

Биринчидан, шеърый драма антик адабиётининг кўп йиллик тажрибалари, турли трансформацион ва синкретлашув жараёнлари таъсирида шаклланди ва бадий таракқий этди.

Иккинчидан, синкретизм адабиётнинг турли боскичларида поэтик турларнинг ривожланиш боскичларини умумлаштириб айтиш мақсадида қўлланилган. Шу жиҳатдан бу адабий ҳодиса қадимий ва анъанавийлик касб этган ва дастлаб антик давр адабиётида намоён бўлган.

И.Мирзонинг “Самарқанд сайқали” драмаларида синкретиклик хусусияти ёрқин кузатилади. Асар тўлақонли равишда шеърда ёзилиши – лиризм, монолог ва диалоглар – драматизм, ғазалларнинг қуйланиши мусиқийлик, воқеалар тизими эса воқеабандлик сингари жиҳатларнинг уйғунлашувида кўринади.

Юқоридаги таҳлилларимиз тарихий асардаги бадий тўқима ва тарихий реал образларнинг ҳаракати ҳамда уларнинг асардаги ўрни ҳақида эди. Тарихий драмаларда тўқималик ва реаллик тушунчалари нафакат образлар, балки, воқеаларга ҳам дахлдордир. Тарихий воқеалар ўзгартириб ёзилмайди, аммо бадий адабиёт бу ҳукмни ўз қоидаларига кўра четлаб ҳам ўтиши мумкин. Мақсуд Шайхзоданинг “Жалолиддин Мангуберди” драмаси мисолида худди шундай бадий тўқима воқеаларга дуч келамиз. Маълумки, Жалолиддин Мангуберди ҳаёти ҳақида бизгача тўлиқ етиб келган манбалардан бири бу Шаҳобиддин Муҳаммад ан-Насавийнинг “Султон Жалолиддин Мангуберди ҳаёти тафсилоти” асаридир. Тарихчи Насавий Мангуберди билан бир даврда яшаб, Хоразмшоҳлар саройининг тарихнависларидан бири бўлган. У Жалолиддин Мангуберди ва Чингизхон ўртасида бўлган курашларнинг ҳам тирик гувоҳидир. М.Шайхзода драмасида ҳам Насавийнинг тарихий жанглари ёзиб бораётганининг гувоҳи бўламиз. Тарихий реал асар ва тарихий-бадий асарда воқеалар қай тарзда баён қилинганини таҳлилга тортсак, ёзувчи қўллаган бадий тўқималар юзага чиқади ва айни пайтда бу усул нега қўлланганини ҳам билиб оламиз.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Лысков И. Синкретизм // Литературная энциклопедия: Словарь литературных терминов: В 2-х т. – М.; Л.: Изд-во Л. Д. Френкель, 1925. Т. 2. П-Я. – Стб. 788–798. <http://feb-web.ru/feb/slt/abc/lt2/lt2-7881.htm>. Веселовский А. Н.. Историческая поэтика. М., "Высшая школа", 1989. –224 с. Теория литературы. В 2-х т. Т. 2: Учеб. пособие. Бройтман С.Н. Историческая поэтика /Под ред. Н.Д.Тамарченко.– Москва: Академия, 2004. –С. 72-110.
2. Википедия.
3. Веселовский А. Н.. Историческая поэтика. –М.: Высшая школа, 1989. – С. 38-91
4. Ойбек. Мукамал асарлар тўплами. IV том. – Тошкент: Фан, 1976. – Б.398.
5. Ходжиева Г. Ўзбек шеърый драмаси. –Бухоро: Дурдона, 2021. –Б.94.6
6. Ikromova, A. A. (2020). The Concept Of Pedagogical Skills, Its Role And Importance In Teaching. The American Journal of Applied sciences, 2(08), 122-126.
7. IKRAMOVA, Aziza Aminovna, and Nigina Aminovna IKRAMOVA. "FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF AMERICAN DRAMA." E-Conference Globe. 2021.
8. IKRAMOVA, A. A. (2021, April). THE GENESIS OF DRAMA IN WESTERN AND UZBEK LITERATURE. In E-Conference Globe (pp. 496-501).
9. Aziza, Ikramova. "SYNCRETIC PHENOMENA IN THE SYSTEM OF PARTS OF SPEECH IN SOME WORKS OF RUSSIAN WRITERS." Web of Scientist: International Scientific Research Journal 2.11 (2021): 277-283.
10. Ikramova, A. (2021). INGLIZ ADABIYOTI VA DRAMANING TEATIRDAGI O'RNI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 3(3).